

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Om dansk Poesie, Sprog og Historie

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 18. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1816_297_2-txt-shoot-idm161.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Først vil jeg nu minde om, hvad man knap skal kunne nægte, end sige giendrive, at saa tilskaarne og afrettede vi i det attende Aarhundrede end ere blevne efter fremmede *Læster* og udanske Hoveder, saa er der dog Noget baade i Sind og Skind, i Tænkemaade, Sæder og Tungemaal, som vi, det være os nu kiært eller leedt, maae kalde ægte Dansk fordi det ikke findes udenlands, og nu er det kun Spørgsmaalet om dette ægte Danske er lutter Grød og Kiød som Tydsken har meent, eller om der ikke skulde være lidt Aand og Kierne-Saft iblandt, ja om det ei turde være saa, at hvad der hos os er ægte Dansk, er det meest overeensstemmende med en sand, dygtig og elskelig Natur, og et uudsletteligt Grundtræk i Dannemænds Aasyn, Grunden til alt hvad vi hos Fædrene kun med Føie elske og berømme. Er det saaledes vist at Ærlighed, og Sanddruhed, Mildhed og Ømhed, Blyhed og Troskab, er hvad Historien erklærer for ægte Dansk og hvad vi med eet Ord kalde Danneshed, er det vist at Modersmaalet er mellem alle bekjendte Sprog det meest eenfoldige og trohjertige, men derhos fuldt af den sødeste, naturlige Velklang, og lige skikket til at udtrykke de høieste Betragtninger, 19de dybeste Følelser og den vittigste Skiemt; kan intet af de nyere Sprog tales saa reent, uden at blive tvungent, er den eneste Kunst ved dets Udtale slet ingen Kunst at bruge, men lade *Tungen* raade sig selv, og alt dette er dog temmelig vist, saa mener jeg ogsaa det er upaatvivleligt at et saadant Tungemaal er i Grunden saa gammelt som den Tunge der fører det af sig selv, og det Hjerte der ligger paa Tungen, samt at et saadant Hjerte kan i de forbigangne Dage ei have ladt sig selv uden Vidnesbyrd, ei have undladt at kundgiøre sin Kiærlighed til Sandhed og Ret, sin Lyst til at hvile i Fortidens Fædrene-Minder, og til at indgyde den kommende Slægt sin Kiærligheds Aande! Vil man nu derhos betænke, at saa langt tilbage som baade Skrift og Sagn kan række, har der intet Tidsrum været hvori Danmarks Tænkemaade, Sprog og Sæder saaledes anfægtedes som i det sidst forløbne, til ingen Tid have Folkene været saa villige til at give Slip paa Fædres Arvegods i Troe og Tale som i Mark og Kiste, i ingen Alder var Skrift saa mægtig over Tungen, og saa udansk tillige, men være sig hvad det vilde, Latin eller Fransk, Tydsk eller Islandsk, det kunde vel en liden Stund vanskabe Stilen, og forvende Maalet i 20de lærde Kamre eller store Huse, men dog ei indtage Folket, eller holde Stand, saasnart en Aand opstod som røde Tungen frit og kraftelig, og aldrig kunde nogen dygtig Dane-Skjald bevæges til for Alvor at lyse Frillebørnene i Kuld og Kiøn, om han end stundum af en Flyvelyst lod sig forlede til at lege med dem og glemme Adelskonens ægte Afkom, altid higede han dog tilbage mod de rette danske Dage, altid talde dog de gamle Riim, den gamle Stiil med kiærlig Styrke til hans Hjerte, og saalænge Skjaldene ei svigte Modersmaalet, da er det i Behold, de er dets fødte Præster, skabte til at tjene i dets Helligdom, den kan besmittes ynkelig imens de slumre eller sværme, men saasnart de vaagne, eller vende om, fordi de føle, Hjemmen er dog bedst, da feie de med Koste, da snerte de med Svøber, da syngte de med Tunger som er ægte, og Folket lystes ved at see og høre Sligt, og *Vexelererne*, og Øxendriverne maae pakke sig og holde Marked udenfor, hvor der er høit til Loftet, og hvor det er Profiten kun man lever af. Imidlertid skal Ingen nægte, at *Markskrigerne* har i den sidste Tid havt god Afsætning, og med deres Flensborg-Dansk fyldt manges Øren, saa der knap er Rum til hvad man kalder bredt, godt gammelt Dansk, ja saa at mange reent har glemt, hvordan 21det klinger, og derfor er det vel paa Tide med den ene Haand at *støve op*, imens den anden feier ned, og snildt forene Røsten med Kæmpe-Maalet fra de gamle Dage, som er baade skabt og skikket til at rense Lungerne og lukke Øren op, og overdøve baade Knur og Kvæk. Desuden træffer det sig nu saa vel, at Modersmaalet i de gamle Bøger fører med sig hvad det brugtes til at giemme og udtrykke: Fædrenes Tanker, Følelser og Minder, og aabenbarer da, hvad der er ægte Dansk i alle Maader. Derfor skal Mindesmærkerne af Danmarks Krønike og Riim og Tungemaal, være noget af hvad jeg i dette Skrift fornemmelig vil sysle med, og da jeg saaledes kommer til at handle om mange, nu ubekjendte Ting, som dog engang har været vitterlige og særdeles kiære for det danske Hjerte, tør jeg ogsaa haabe det vil favne dem med Glæde, som gamle, hardtad glemte Venner, man dog kiender end paa Røsten, der opvækker Minderne i Hjertekamret, hvor de slumre. Jeg vil prøve paa at vise, hvor eens og elskelig en Aand der gaar igjennem alt det ægte Danske i Riim og Krønike, i Sprog og Love, hvor høit det danske Hjerte under Vadmelns-Koftern slaar, og hvilken Dybhed der er i hvad de foragte som kun løbe efter Næsen og dømmen efter Skin; vise vilde jeg, ifald 22jeg kunde, hvad jeg seer, den forunderlig historiske Aand som stedse hviilde over Dannemark, lever i Alt hvad Aandeligt der opvoxde paa Marken, og byder nu Dannemark tvende Kaar: enten at forlades af sin Aand og oversvømmes af det Verdenshav, der bryder paa dets Kyster, af de Verdens Folk der ligge ved dets Grændser, eller giennem kiærligt Minde at tilegne sig Fædrenes Liv, og i Forening med dem indtage Historien, og bygge deraf et Tempel for den Aand som styrede Tidernes Gang, og saa øiensynlig udkaarede det danske Folk til at forklare sine Idrætter, til at udtrykke aabenbarlig hvad de Vise og Forstandige i deres egne Øine prøvede forgiæves paa at udgrunde. Giennem Aartusinder forberedtes klarlig denne store Time, og omringet af mægtige Fiender vogtedes det lille Rige paa saa forunderlige Maader, at de som vare klogest paa Verden maatte opgive Haabet om at forklare det; i den nye som i den gamle Verden udspillede de store og anseelige Folkefærd deres Rolle og udtømte deres Kraft paa adskillige Veie, og alle saa havde de noget hvoraf de kunde bramme, noget der dog i Verdens Øine kunde giælde for et værdigt Maal at stræbe efter med Folkelivets hele Kraft, kun Danmark syndes intet at have, syndes ei at indgyde sit Folk nogen høiere Attraa end at be23skjærme Fædrene-Landet, dyrke dets Agre, pløie dets Strømme, og lyde paa Sang under blommede Bøge; store Flokke uddrog i det Fjerne og kundgjorde i Vaabengnye det danske Navn over hele Europa, enkelte Danner-Konger stiledede efter Nordens Trilling-Krone, og fattedes ei Følge af mandelige Skarer, men Folkets Sag var det aldrig, dets Aand var stedse den som mæglede Fred mellem Harde-Knud og Magnus den Gode, dets Aand var stedse tilfreds med Rigets gamle Grændser og har i den *historiske* Tid neppe taget Deel i andre Krige end dem der førdes for at beskjærme eller vinde dem tilbage. Ligesaa lidet har Folket stræbt at vinde Rye for Viisdom og Kunst; enkelte Mænd, som en Saxe og Tyge Brahe staae for Europa som

Vidundere af dansk Herkomst, men Folket tilegnede sig aldrig deres Priis, Danmark blev aldrig, hvad de Varsler kunde synes at betyde, Sædet enten for romersk Lærdom, Stjernekyndighed eller andet Sligt, Uraniborg fik Lov at forfalde som at reise sig, og af Saxe tilegnede de Danske sig kun, hvad Verden foragtede, Indholden, afklædt sit fremmede Smykke, jævn Videnskabelighed udbredte sig snart i det sextende Aarhundrede, og holdtes i de Følgende trolig ved Lige, langsom og betænkelig tilegnede man sig udenlandske Fremskridt, men stræbde aldrig at vorde 24Forløbere i noget. Er da nu det danske Folk udlevet, da har det, som Folk, levet for intet, og er det ikke bestemt til at løse Historiens Knude, maae det ved sin Død knytte den saa fast, at den synes uopløselig; thi ene hin Bestemmelse kan forklare, hvi man giennem hele Historien opdager hos det danske Folk Alt hvad der pleier at gjøre et Folk mægtigt, klogt og berømt, undtagen Lysten til at blive det, hvi man ei kan opdage noget Aandeligt hvorved Folkets Hjerte hængde, uden Ærlighed og Fædrenes Minde, intet der rørde Folket uden Christendom og Fædrelandets Krønike, ingen egenlig Folkepoesie uden Riimkrøniken og Kæmpeviserne, der vel maae lignes ved de Blomster hvormed den danske Almue endnu til Pindse-Høitid pynter saa omhyggelig hensovne Frænders og Forældres Grave. Det giøre de endnu, og derfor er der endnu Haab om, at de ei ere skabte for intet, at Tiden skal give Fædrene det Lov, der altid var ægte Dannemænds høieste Ønske, at de, og som Folk, ligge med Æren i deres Grav. Vist er det ogsaa, at ligesom Danmark, trods alle de Omvæltninger der i de sidste Dage timedes Europa, og rakde sørgelig til Norden, dog endnu har saa omtrent de samme Grændser som i Hedenold, saa er og Dannemark det Land, hvor der, efter alle Mærker at slutte, 25er meest tilbage af jævn gammeldags, grundig Kundskab, i hvormeget den unægtelig i den sidste Tid ogsaa her har aftaget, selv udenlands har man nys maattet opdage at der fra Nordens Middel-Alder vare skriftlige Mindes-Mærker, som krævede Agtelse og Opmærksomhed, og at man maatte søge Kundskaben om dem i Dannemark, unægteligt er det at Danner-Sproget har i Norge uden Sværds slag vundet en, maaskee mageløs Seier; hvad Ingen skulde troet, er dog skeet, i det man ogsaa udenfor Norden har begyndt at lære Dansk, og midt i det hardtad ægyptiske Mørke der omringer os synes dog saaledes enkelte Glimt at forjætte en Dagning over Fædrene-Landet, ja, at den kommer, er min faste Troe, med hvilken jeg og heller, naar det endelig skal være, vil ligge som en Nar i min Grav, end vandre haabløs paa Fædrenes.